

С. Р. Блавацький,
канд. наук із соц. комунік.

УДК 070 (=161.2) (450) «1918/1939»

Українська італомовна періодика Італії міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.): генеза, формування і функціонування

У статті досліджено українську італомовну періодику Італії міжвоєнної доби. Здійснено ідентифікацію, хронологізацію, систематизацію та класифікацію італомовних періодичних видань зарубіжної україніки: «La Voce dell'Ucraina» (Roma, 1919–1920), «Ufficio Ucraino della Stampa», «Ucraina» (Torino, 1930, 1932), проаналізовано їх контент і редакційну політику. У висновках осмислено роль і значення цих пресодруків, сформульовано перспективи їх дослідження.

Ключові слова: українська італомовна періодика, Італія, бюлетень, газета, журнал, контент, висвітлення, популяризація.

Вступ. Атуальність теми розвідки зумовлена недостатньою дослідженістю цієї проблематики у вітчизняному та зарубіжному журналістикознавстві, зокрема історіографії української іншомовної періодики міжвоєнної доби, та відповідно необхідністю всебічного, системного, фундаментального дослідження української зарубіжної італомовної преси міжвоєнного періоду.

Одним із ключових чинників актуалізації цієї тематики є інтенсифікація європейської інтеграції України на початку ХХІ ст. Новочасні процеси європейської інтеграції України вимагають від вітчизняних вчених, зокрема істориків, політологів, дослідників міжнародних відносин і публічного права та журналістикознавців, ґрунтовного вивчення, дослідження кооперації, зв'язків, контактів та двосторонніх відносин українських та західноєвропейських інтелектуалів, літераторів, політиків, публіцистів, журналістів, представників фінансово-економічних кіл не тільки у синхронії, а й діахронії, зокрема протягом останнього століття. Одним із важливих, цінних джерел відомостей про співпрацю українських та західноєвропейських інтелектуалів, міжнародно-дипломатичну та інформаційно-пропагандистську діяльність українських дипломатичних і торговельно-економічних місій у Західній Європі є українська періодика міжвоєнної доби романо-германськими мовами (1918–1939 рр.), зокрема кластер італомовної преси.

Актуалізація проблематики дослідження знайшла своє відображення й у зацікавленні українських та зарубіжних дослідників італійськомовними виданнями зарубіжної україніки – як періодичними, так і неперіодичними. З головних досліджень цієї тематики варто виокремити бібліографічні покажчики Є. Ю. Пеленського [1], І. Яворського та О. Скабарницької

[2], історіографічні та журналістикознавчі дослідження Н. Сидоренко [3, с. 8, 10–12, 14, 46–47], О. Богуславського [4; 5, с. 5–6], А. Животка [6], С. Наріжного [7], С. Блавацького [8], енциклопедичну статтю В. Федорончука в англійській «Encyclopedia of Ukraine» [9, с. 361], в яких фігурують українські іншомовні, зокрема італомовні пресодруки.

Однак у більшості праць українських бібліографів та журналістикознавців наявні певні неточності, лакуни, які потребують уточнення, корективів та, відповідно, доповнення, доопрацювання і переосмислення ролі й значення українських італійськомовних періодичних видань у комплексі зарубіжної україніки, зокрема українській періодиці Європи міжвоєнного періоду романо-германськими мовами. Причина цих аберацій, зокрема, у виході часописів полягає, вірогідно, у тому, що більшість авторів не здійснювали історико-бібліографічне дослідження періодики de visu, а посилалися на наявні розвідки дослідників, які спиралися на спогади, мемуари, документальні свідчення сучасників – редакторів, видавців, журналістів.

Проблематичність виявлення «білих плям» української періодики італійською мовою зумовлена ще й чинником дефіциту бібліографічних покажчиків української іншомовної періодики Європи міжвоєнної доби. Винятками можуть бути праці українських вчених (Є. Ю. Пеленського та Н. Сидоренко), які, однак, не претендують на системність, інклюзивність та прецизійність у бібліографуванні масиву італомовних періодичних видань зарубіжної україніки міжвоєнної доби. Як наслідок, компенсатором прогалин вітчизняної бібліографії зарубіжної україніки донині здебільшого залишаються зарубіжні бібліографічні науково-довідкові видання.

Допоміжним унікальним інструментом у науково-пошуковій роботі з виявлення української італійськомовної періодики є онлайніві

публічні каталоги доступу (OPAC) книгозбірень та архівів провідних університетів Канади, США та Італії, які дали нам змогу виявити невідомі досі українські пресодруки італійською мовою.

Об'єкт дослідження – українська італомовна періодика Італії міжвоєнного періоду: «La Voce dell'Ucraina» (Roma, 1919–1920), «Ufficio Ucraino della Stampa» (Roma, 1919–1920), «Ucraina» (Torino, 1930). *Предмет* – генеза, формування, специфіка функціонування, контент й редакційна політика цих видань. *Хронологічні межі*: міжвоєнний період (1918–1939 рр.).

Мета статті – здійснити ідентифікацію, хронологізацію, систематизацію та класифікацію масиву української італійськомовної преси міжвоєнної ери, проаналізувати домінанти та детермінанти її контенту та редакційну політику. У розвідці використано комплекс теоретичних, емпіричних і загальнологічних методів. Провідними у методології дослідження є загальнологічні (індукція, синтез), описовий, конкретно-історичний методи, кластерний і компаративний аналіз.

У процесі науково-пошукової роботи у фондах ЛІННБ України ім. В. Стефаніка та зарубіжних бібліотек Європи та Америки (Бібліотека Карлтонського університету (Оттава, Канада); Бібліотека Гувера Стенфордського університету (Стенфорд, США); Апостольська бібліотека Ватикану (Ватикан); Національна центральна бібліотека Флоренції (Італія)), зокрема опрацювання іншомовної наукової літератури, нами ідентифіковано матрицю української італомовної преси Європи міжвоєнної доби. *Наукова новизна* полягає в тому, що **вперше** в журналістикознавчий та бібліографічний дискурси вводяться нові, раніше невідомі, відомості про українські пресодруки італійською мовою в Італії: «La Voce dell'Ucraina» (Roma, 1919–1920), «Ufficio Ucraino della Stampa» (Roma, 1919–1920), «Ucraina» (Torino, 1930, 1932). Операціоналізація результатів дослідження цих видань здійснена на основі історико-бібліографічного дослідження *de visu*.

Результати й обговорення. Виклад проблематики розвідки із точки зору хронологізації результатів дослідження доцільно розпочати із розгляду, характеристики та аналізу часопису Українського центрального комітету в Італії «La Voce dell'Ucraina: Settimanale del Comitato Centrale Ucraino in Italia» (Рим, 1919–1920), який видавало Українське пресове бюро (УПБ) при НДМ УНР в Італії (*див.* Прим. 1). Організаційне сприяння у виданні часопису надавали також спеціальна дипломатична місія ЗУНР, Комітет допомоги українським військовополоненим, видатні українські дипломатичні діячі (зокрема очільник НДМ УНР у Ватикані – граф М. Тишкевич) та представники української інтелігенції в еміграції. Фінансування виходу

газети здійснювалося кількома каналами: фінансовими дотаціями МЗС Директорії УНР на інформаційно-пропагандистську діяльність у рамках фінансування УПБ за кордоном та за рахунок надходжень від передплати за завищеним абонементом.

Перший номер цього часопису (Ап. 1. № 1) вийшов друком 9 червня 1919 р., а останній наявний (Ап. II № 7) датований 21 березнем 1920 р. Попри задекларовану періодичність (тижневик), газета упродовж всього свого існування виходила нерегулярно.

Друкувався часопис в римській типографії «Societa Anonima Poligrafica Italiana», а редакція та адміністрація розташовувалися за адресою: Рим, Via Torino, 163. Зауважимо, що за зазначеною адресою знаходилося і УПБ при НДМ УНР в Італії, яке видавало для представників пресового корпусу Італії інформаційний бюлетень італійською мовою.

Відповідальним редактором часопису був італієць Піо Борані, а функції головредактора виконували видатні українські журналісти, публіцисти, громадсько-політичні діячі – спочатку Михайло Єреміїв (1919. – № 1–8), якого згодом на цій посаді замінив Євген Онацький (1919. – № 9 ; 1920. – № 7). До редколегії газети, крім М. Єремієва та Є. Онацького, входили І. Гриценко, В. Шебедев, Т. Галіп, Т. Бельман (Млада Липовецька) [10, с. 42–44].

Як було зазначено в передмові до дебютного номера часопису, «газета, яка сьогодні виходить у світ, ставить перед собою завдання – умиш, коли вирішуються долі народів – звернути увагу італійців на величезну несправедливість, жертвою якої, за загальної байдужості, є сорокамільйонна нація, що має велику та багату територію, блискучу історію (давня незалежність, культура, героїчні подвиги задля захисту своєї свободи), щирий демократичний дух, непідробне бажання мирно працювати заради вселюдського прогресу. Та нація є Україна» (*див.* Прим. 2).

Домінантне місце на сторінках газети відводилося відображенню оперативної хроніки подій у Наддніпрянщині та Галичині 1919–1920 рр., зокрема національно-визвольним змаганням українців під керівництвом С. Петлюри та Є. Петрушевича. Редакція у серії оглядових матеріалів, хронікальних звітів систематично й послідовно подавала повідомлення з фронтів бойових дій між військами Директорії та Добровольчою армією А. Денікіна, висвітлювала селянський рух опору денікінським та більшовицьким військам в Україні та всебічно відстежувала перебіг українсько-більшовицької війни. У редакційному полі зору перебувала також війна за Східну Галичину між УГА та армією Речі Посполитої, окупація ЗУНР польськими військами та особливості здійснення польською владою мандату Паризької мирної

конференції на адміністрування цієї української території. Особливу увагу приділялася висвітленню воєнно-політичної ситуації на Північному Кавказі та Доні, зокрема на Кубані. У деяких статтях аналізувалася антидемократична, імперіалістська, реакційна політика денікінців (*див.* Прим. 3) та більшовиків (*див.* Прим. 4) в Україні та інших регіонах Східної Європи, яка у багатьох аспектах була ідентичною практикам російському царизму.

Рефреном у низці статей звучала критика, осуд позиції Антанти щодо ігнорування національно-державницьких аспірацій українців (*див.* Прим. 5), рішень «Ради П'яти» країн-учасників Паризької мирної конференції 1919–1920 рр. щодо легітимізації польських претензій на окупацію Східної Галичини (*див.* Прим. 6), підтримки нею імперської доктрини «єдиної і неділимої Росії», «Білого Руху» та її провідників – військових і державних діячів А. Денікіна й О. Колчака.

Лейтмотивом деяких виступів було розвінчування, викриття сутності російського соціалізму, диктатури пролетаріату, ідеї міжнародної солідарності трудящих у рамках Третього Інтернаціоналу як латентного, камуфльованого інструменту московського ідеологічного та політичного експансіонізму в Європі (*див.* Прим. 7).

Ідеєю-фікс редакційної політики була апологія утвердження права українського народу на самовизначення у власній національно-демократичній державі – УНР та ЗУНР, обґрунтування амбівалентності національно-державницьких прагнень окремих націй (зокрема українців) до здобуття власної самостійної, суверенної держави та імперської моделі співіснування різних народів.

Редакція приділяла багато уваги міжнародно-дипломатичній репрезентації Директорії у Європі, зокрема на Паризькій мирній конференції 1919–1920 рр. Особливе місце при цьому відводилося роботі НДМ УНР в Італії, ротаціям у складі НДМ та резонансним політичним заявам, виступам, твердженням українських політичних та державних діячів (Д. Антоновича, І. Гриненка, В. Мазуренка в Італії на захист державної самостійності України), громадським заходам, акціям українських діячів у Римі підтримку незалежності України, популяризації української проблематики серед італійців. У виданні публікувалися документи різних неурядових організацій на підтримку ідеї незалежності України, захисту прав та інтересів українських військовополонених, цивільного населення, зокрема меморандум Українського Червоного Хреста.

На редакційному порядку денному постійно перебували питання визнання де-юре українських державних утворень – УНР та ЗУНР – провідними західноєвропейськими державами, зокрема Італією (*див.* Прим. 2).

У цьому контексті на сторінках тижневика вміщувалися міжнародно-правові документи: ноти протесту МЗС та НДМ УНР, адресовані країнам-учасникам Паризької мирної конференції. Редакція приділяла багато уваги висвітленню міжнародно-дипломатичної діяльності різних місій УНР у країнах Європи, укладенню двосторонніх мирних договорів про співпрацю між Україною та сусідніми європейськими країнами, зокрема Румунією.

З огляду на це на сторінках видання друкувалися статті, які демонстрували економічні вигоди, переваги від встановлення дипломатичних відносин із незалежною, суверенною Україною, зокрема налагодження повноцінних торговельно-економічних, експортно-імпорتنих операцій між Італією та Україною (*див.* Прим. 3). Позитивне вирішення цього питання залежало і від створення, розбудови відповідної транспортної інфраструктури (*див.* Прим. 4).

У газеті публікувалися статті про грошово-монетарну реформу в УНР, фінансові звіти про її бюджет, кооперативний рух в Україні, зокрема про формування, об'єднання українських кооперативів та їх типологізацію, функціонування української цукрової індустрії. На сторінках тижневика під рубрикою «Notizie commerciale» вміщувалися оперативні повідомлення, хронікальні замітки про розвиток кооперації у різних регіонах України та на Кубані, торговельні операції кооперативних об'єднань.

На шпальтах газети подавалися огляди, передруки, витяги із статей західноєвропейської преси щодо східноєвропейської і, зокрема, української проблематики. У низці дискусійних, полемічних публікацій А. Пескарцолі дебатувалися, розвінчувалися заяви, дезінформації російських політичних діячів в еміграції в Італії (зокрема князя Волконського), міфологеми в російській білоемігрантській періодиці Європи («Russia Nuova») та виступи в італійських газетах («Don Chisciotte», «L'Avanti», «Giornale d'Italia») про Україну, її історію, етнопольову специфіку, топоніміку, атрибутику, національно-державницькі прагнення (*див.* Прим. 5).

Редакція акцентувала на необхідності реґламентування міжнаціональних відносин, забезпечення прав нацменшин в Україні (*див.* Прим. 7), зокрема євреїв (*див.* Прим. 8). У цьому контексті у газеті друкувалися відкриті листи відомих єврейських діячів, зокрема Ізраеля Зангвілля.

У редакційному фокусі постійно перебувала проблема українських військовополонених у таборах для інтернованих вояків у Італії та інших країнах Західної Європи (*див.* Прим. 9). З огляду на це у виданні регулярно вміщувалися оголошення про розшук українських військових бранців від їхніх родичів в Європі та Аме-

риці, звернення та відозви вищого військово-політичного керівництва УНР до українських інтернованих вояків у Італії (див. Прим. 10).

Для популяризації української проблематики, ознайомлення італійської громадськості із українською історією на сторінках видання публікувалися історичні нариси про переслідування, уперевіження української національно-культурної самобутності, нівеляцію національної самоідентичності в Російській та Австро-Угорській імперіях та рух опору українців проти своїх гнобителів на початковому етапі національно-визвольних змагань (див. Прим. 11), трансформаційні політичні та державотворчі процеси у різних регіонах країни (див. Прим. 12), нариси з історії політичної думки в Україні (див. Прим. 13), про заборону української мови, літератури, цензурування книго- та пресовидавничої діяльності у Російській імперії та за тогочасних історичних обставин денікінської окупації України (див. Прим. 14). У висвітленні трагічних епізодів української історії простежується тенденція до віктимізації українського народу, фреймингу українців як жертв імперської колонізаційної чи культуртрегерської політики окупаційних режимів.

У газеті друкувалися розвідки пізнавального змісту про еволюцію національно-державницьких прагнень українського народу в діяхронії (див. Прим. 15), видатних воєнно-політичних діячів, зокрема С. Петлюру, ментальність українців (див. Прим. 16), українську культуру, фольклор (див. Прим. 17), літературу (див. Прим. 18), мову, мистецтво (див. Прим. 19), національні символи, атрибути, топографію, етнографію, народонаселення, природні багатства, с/г, промисловість, кооперацію, продуктивні сили, експортний потенціал, конкурентні переваги України, військові традиції, систему середньої освіти.

Вагоме місце у виданні відводилося популяризації українських літературних творів в італомовному середовищі. На сторінках газети друкувалася лірика класиків української літератури (див. Прим. 20): Т. Шевченка (див. Прим. 21), І. Франка, Лесі Українки, О. Кожиського, О. Олеся – у перекладі М. Липовецької. На сторінках видання публікувалися нариси про життя, творчість, громадсько-політичну діяльність І. Котляревського, Т. Шевченка, літературну творчість В. Винниченка, О. Олеся, розвідки про еволюцію, трансформацію політичного світогляду В. Короленка.

У газеті велася рубрика «Сронаса нега» («Темна хроніка» – згодом перейменована на «Notizie Militare» («Воєнні повідомлення»), яку остаточно замінила «Ultime notizie» («Останні повідомлення»)) – тут подавалися хронікальні замітки про воєнно-політичну ситуацію в Наддніпрянській та Наддністрянській Україні, рух

опору проти більшовиків та денікінців у різних регіонах України, воєнний конфлікт між УГА та польською армією, вторгнення польських та румунських військ на українські етнічні землі, висвітлювалися репресії, переслідування української інтелігенції, досягнення українсько-польського перемир'я, становище українських військовополонених в Італії та ін.

Окрім неї, контент видання містив такі рубрики: «Ucraini in America» (історичні нотатки про українські еміграційні процеси в різних країнах Північної та Південної Америки), «Indirizzi utili» («Корисні адреси»: реквізити надзвичайних спеціальних та торговельно-економічних місій УНР, українських пресових бюро та громадських організацій у різних країнах Європи), «Bibliografia» (перелік, список видань романо-германськими мовами із української проблематики у хронологічній послідовності їх виходу).

Переважає більшість матеріалів були опубліковані у газеті на правах анонімності. Поодинокі матеріали авторів надруковані під їхніми псевдонімами та автонімами (М. Липовецька, автонім – Таїсія Норляндер (Бельман), Михайло Лозинський). Авторами видання були члени редколегії газети, а також італійський журналіст Антоніо Пескарцолі [3, с. 8, 10–12, 14]. Із виданням співпрацював італійський вчений, орієнталіст Енріко Інсабатто.

На сторінках газети вміщувалися оголошення, повідомлення про вихід нових видань та прийом передплати на українську іншомовну періодику в інших країнах Західної Європи («L'Ukraine», Lausanne, 1915–1921).

Із наочних міркувань у газеті опубліковано факсиміле української грошової одиниці періоду УНР, фотографії видатних українських державних діячів, письменників, політичні карикатури на актуальні міжнародні події. Для обґрунтування ідеї української державності на історичних, етнічних територіях українців у газеті вміщена етнографічна карта Української Держави епохи Гетьманату П. Скоропадського.

Переважає частина накладу газети надсилалася до державних і громадських установ та редакцій газет Італії [11, с. 142]. Припинення видання газети було головно зумовлене фінансовим чинником та згортанням діяльності УПБ при НДМ УНР в Італії навесні 1920 р., яке, як уже було зазначено, видавало паралельно інформаційний машинописний бюлетень італійською мовою «Ufficio Ucraino della Stampa» (Roma, 1919–1920). Перший номер цього машинопису (An. 1 № 1) вийшов друком 14 серпня 1919 р., а останній наявний (№ 59) датований 16 березня 1920 р. Відповідальним редактором цього видання був Піо Борані, а функції головредактора, вірогідно, виконував Євген Онацький. Адреса редакції бюлетеня спочатку знаходилася за адресою: 163 via Torino (№ 1–50), а

навесні 1920 р. вона змінила прописку на: 6 Corso d'Italia, Roma (№ 51–59).

Факт адміністрування функцій відповідального редактора італійським медіапрацівником (Піо Борані) можна інтерпретувати двозначно. Гіпотетично припускаємо, що функціонери УПБ при НДМ УНР в Італії, з одного боку, прагнули застрахуватися від можливої обструкції (цензурних обмежень) з боку італійських цензорів в умовах невизнання італійським урядом де-юре Української держави, а з другого – намагалися залучити до української пресовидавничої діяльності досвідчених місцевих журналістів з налагодженими контактами в римському медіасередовищі, громадському секторі та дипломатичних колах.

Мета бюлетеня полягала в «підвищенні обізнаності про Україну, яка працює і виробляє, Україну, яка прагне стати важливим чинником людського прогресу, Україну, яка є насправді». Ключову роль у появі видання відіграли Євген Онацький та Михайло Єремійв (керівник прес-бюро). Випуск бюлетеня став можливий і внаслідок активного сприяння Українського Центрального Комітету в Італії, повідомлення та інформації якого редакція анонсувала переддрукувати та оприлюднювати на своїх шпальтах.

Компаративний аналіз контенту газет «La Voce dell'Ucraina» (Roma, 1919–1920) та «Ufficio Ucraino della Stampa» дає змогу констатувати аналогії у висвітленні громадсько-політичної, економічної, міжнародної та пізнавальної тематики та, відповідно, кореляцію редакційної політики цих пресодруків. Змістово-тематична структура цього видання багато в чому була схожою із своїм газетним «візаві», а головні відмінності полягали в характері, способі, засобах подання інформації та журналістських дискурсах, що знайшло відображення у переважанні інформаційних жанрів над аналітичними та художньо-публіцистичними, домінуванні фактологічності над опінієтворчістю.

У вибірці інформації бюлетеня домінували оперативні повідомлення Українських пресових бюро у Берні, Відні, Варшаві, Парижі, Празі, Копенгагені та огляди українських видань («Вперед», «Шлях», «Воля»). У роботі над наповненням контенту видання брали участь Всеволод Християн Шебедев, Таїса Липовецька-Бальмен, д-р Іван Гриненко та італійський журналіст Антоніо Пескарцолі. Машиністами видання були Сандріні й Беттаріні.

Після припинення виходу цього машинописного бюлетеня в українській італомовній пресовидавничій діяльності в Італії наступає майже десятирічна пауза, яка була перервана лише на початку 1930-х рр. з власної ініціативи видатної української співачки, публіцистки, видавця та редактора М. Липовецької. Орієнтовно у 1930 р. вона вирішує видавати у Ту-

рині культурологічний, літературно-публіцистичний збірник у формі брошури «Ucraina: Sei quaderni a cura di Mlada Lipovetzka» (Torino, 1930, 1932). Як випливає із назви, Млада Липовецька планувала видати шість випусків цієї збірки, однак, наскільки нам вдалося дослідити, вийшли лише три числа [12, с. 4]. Збірка друкувалася у туринській типографії Луїджі Анфоссі. Редакція і адміністрація, вірогідно, розташовувалися за адресою: Torino, via Rosta, 6, оскільки саме туди редактор просила читачів надсилати передплату та матеріали для опублікування на сторінках збірника.

Проблематичність історико-бібліографічного дослідження цього італомовного журналу зумовлена низкою чинників. Передусім це дефіцит бібліографічних відомостей, зокрема технічних даних про вихід часопису. Усі його наявні випуски подані без дати та зазначення нумерації, що, відповідно, унеможливує повноцінний бібліографічний опис цього видання. Виявлені автором два розрізнені випуски цього часопису у фондах ЛННБ ім. В. Стефаніка містять у вихідних даних дату друку – 1932 р.

За допомогою пошуку в електронних каталогах двох італійських книгозбірень нам вдалося виявити один із наявних випусків цього журналу, контент-аналіз якого дає підстави припустити, що він був першим. Аргументом вірогідності цієї гіпотези може бути факт наявності у ньому передмови від М. Липовецької: «Даючи до друку цю першу коротку збірку, покликану пролити трохи світла на культурні скарби моєї зовсім незнаної Батьківщини, хочу дозволити собі кілька вступних слів. Вона народилася лише з мого палкого бажання поділитися поезією, прожитою та написаною у великодушній та багатостраждальній Україні, з читачами цієї моєї другої Батьківщини... Ознайомити з цими поетами [Тарас Шевченко, Іван Франко та інші. – С. Б.], показати надлюдські зусилля, яких вони доклали, аби мати можливість залишатися українцями і, якщо буде можливо, пробудити любов до них, було б моїм ідеальним завданням, але чи вистачить на це моїх скромних сил? Боюся, що ні. У всякому разі, хочу все одно спробувати. Моя спроба проб'є шлях. Інші, достойніші та сильніші, підуть моїм слідом. Млада Липовецька» (див. Прим. 19).

Організаційну, ідейну та фінансову підтримку у виданні збірки надавали також інші представники української еміграції в Італії, зокрема Є. Онацький та головно діячі італійської інтелігенції: письменник Чезар Меано (чоловік М. Липовецької), Марія Меано Перродо, Маріюччя Рамеля, П'єтро Б'янкаляна. Окрім того, допоміжними джерелами фінансування виходу журналу були надходження від передплати за завищеним абонементом та

реклами туристичних послуг. Журнал розповсюджувався як в Італії, так і за кордоном. Головною цільовою аудиторією видання були діячі італійської культури, літератури та наукового середовища.

Редакційна політика цього видання була спрямована на популяризацію українки в італомовному літературному, науковому та культурному дискурсі, ознайомлення представників італійської інтелігенції із українською літературою, історією, фольклором. Як зазначав М. Подоляк, «це журнал в Італії, де про Україну ширший культурний загаль знає дуже мало, виконує наскрізь культурну місію великої ваги».

Пріоритетне місце у контенті збірника займали літературознавчі розвідки про формування та розвиток української літератури, творчість видатних українських поетів, письменників. На сторінках видання також публікувалися нариси із історії України, українського фольклору, просопографічні дослідження про життя, літературну, мистецьку і громадсько-політичну діяльність Т. Шевченка.

Із метою популяризації української літератури в збірнику регулярно публікувалися твори класиків української літератури: поезії, поеми Тараса Шевченка у перекладі Чезаре Меано та М. Липовецької, новели Василя Стефаника, уривки із історичного роману П. Куліша «Чорна Рада».

Матеріали авторів туринської «Ucraina» друкувалися як під їхніми криптонімами (М. Л. – Млада Липовецька, С. М. – Чезаре Меано), так і під автонімами (Дмитро Дорошенко, Є. Онацький).

Висновки. Узагальнюючи та підсумовуючи результати дослідження української італомовної періодики Італії зазначеного періоду, можна зробити низку висновків та умовиводів. Вперше у вітчизняній журналістикознавчій дискурсі уведено українське італомовне періодичне видання «Ufficio Ucraino della Stampa» (Roma, 1919–1920).

Українська італомовна періодика Італії міжвоєнної доби – це феномен в історії, результат трансформації та диверсифікації української преси, її інтернаціоналізації та закономірної інтеграції в європейський інформаційно-комунікативний простір. Редакційна політика цих пресодруків полягала у здійсненні низки функцій: інформування про національно-визвольні змагання українців, об'єктивне та всебічне висвітлення суспільно-політичної, фінансово-економічної та воєнно-політичної ситуації в тогочасній Україні, легітимізація державницьких прагнень українців на міжнародній арені, пропагування української проблематики, зокрема історії, культури, літератури, фольклору, етнографії та топографії, контрпропаганда – спростування заяв, тверджень, вислов-

лювань польських та російських державних і політичних діячів щодо України, комунікації між українськими та західноєвропейськими журналістами, політичними, громадськими та військовими діячами, дипломатами, письменниками та вченими.

Національна італомовна періодика є вагомим спадком зарубіжної українки, незамінним джерелом для українських та закордонних вчених: бібліографів, істориків, журналістикознавців, правознавців (зокрема дослідників міжнародного публічного права), демографів, мовознавців і літературознавців.

У комплексі української італомовної преси Європи можна диференціювати три ключові типи видань: інформаційні бюлетені («Ufficio Ucraino della Stampa», Roma, 1919–1920), аналітичні опінієтворчі газети-ревію («La Voce dell'Ucraina», Roma, 1919–1920) та публіцистичні журнали («Ucraina», Torino, 1930, 1932). Ця тріада пресодруків свідчить про формальну гетерогенність в діалектиці розвитку української італомовної періодики Італії міжвоєнної доби, що було зумовлено низкою корелятивних чинників: політичних, соціокультурних та фінансово-економічних.

Перспективи цього дослідження передбачають насамперед подальшу систематичну науково-пошукову роботу щодо української періодики Європи міжвоєнної епохи романо-германськими мовами з метою з'ясування вірогідного виходу італомовних бюлетенів інформагентства Ofinor (Office d'Informations Centrale) під редакцією М. Єрем'єва у Римі у 1930-х рр., проведення комплексного компаративного контент-аналізу українських італомовних пресодруків. Окрім того, у перспективах цього дослідження – формування комплексного бібліографічного покажчика зарубіжної української італомовної періодики Європи.

Acknowledgements / слова подяки

The author wishes to express his deep, sincere and outmost gratitude to the Carleton University Library and personally – to Dr. Lloyd Keane, the Apostolic Library of Vatican and personally – to Luigina Orlandi for their generous and invaluable help in access to «La Voce dell'Ucraina» (Roma, 1919–1920) and «Ucraina» (Torino, 1930, 1932). Their kind help, cooperation and furtherance are greatly appreciated and acknowledged.

1. Пеленський Є. Ю. Ucrainica в західно-європейських мовах: вибрана бібліографія / Євген Юлій Пеленський // Бібліографія української бібліографії. – Едмонтон : Вид-во Канад. ін-ту укр. студій, 1990. – 110 с.

2. *The Batchinsky Collection.* Carleton University Library / Prepared by John S. Jaworsky and Olga S. A. Szkabarnicki. – Edmonton, 1995. – № 47. – 73 p.

3. Сидоренко Н. Українська періодика в Італії (1905–1995 рр.) / Наталія Сидоренко. – К., 1997. – 60 с.

4. Богуславський О. В. Преса міжвоєнної української еміграції і боротьба за незалежність України: історичний шлях, досвід, дискусії : монографія / Олег Богуславський. – Запоріжжя : Промсвіта, 2008. – 452 с.

5. Богуславський О. Організація зовнішньоінформаційної пресової діяльності міністерства закордонних справ Директорії УНР в останній фазі визвольних змагань 1919–1920 рр. / Богуславський О. В // Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки. – Запоріжжя, 2001. – № 4. – С. 1–9.

6. Животко А. Історія української преси / Аркадій Животко. – Мюнхен, 1989–1990. – 334 с.

7. Наріжний С. Культурна праця української еміграції 1919–1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої) / Симон Наріжний. – К. : Вид-во імені Олени Теліги, 1999. – 272 с.

8. Блавацький С. Періодика Українських пресових бюро Європи романо-германськими мовами доби національно-визвольних змагань / Сергій Блавацький // Українська періодика: історія і сучасність : доп. і повідом. 11-ої Всеук. наук.-теорет. конф., Львів, 29–30 листоп. 2013 р. – Львів, 2013. – С. 33–48.

9. *Encyclopedia of Ukraine* : in 5 vols. / ed. by V. Kubijovyc. – Toronto ; Buffalo ; London : University of Toronto press, 1988. – Vol. II. – 737 p.

10. Онацький Є. По похилій площині. Записки журналіста і дипломата : в 2 т. / Євген Онацький. – Мюнхен : Дніпрова Хвиля, 1964. – Ч. 1. – 152 с.

Бажан О. Г. Україна в міжнародних відносинах : енцикл. слов.-довід. / О. Г. Бажан, М. М. Варварцев, О. Я. Видаш, М. М. Вівчарик, С. В. Віднянський ; НАН України, Ін-т історії України. – К., 2009. – Вип. 1. – 184 с.

11. Подоляк М. Ucraina / Михайло Подоляк // Новий Час. – Л., 1933. – Ч. 30. – С. 4.

Примітки

Примітка 1. Наявність у фонді: Biblioteca nazionale centrale di Roma: 1919 – An. 1 № 1; Carleton University Library: 1919 – An.I №№ 1–15, 1920 – An. 2 № 1–7; Hoover Library: 1919 – An. 1 № 2, 13–14, 1920 – An. 2 № 6, 7.

Примітка 2. Il giornale che vede... [Газета, яка виходить...]. – 1919. – № 1. – С. 1.

Примітка 3. Idea nazionale e imperialismo moscovita [Національна ідея і московський імперіалізм]. – 1919. – № 1; L'erorea denikiniana [Денікінська епопея]. – 1919. – № 12.

Примітка 4. Ucraini e bolscevichi [Українці та більшовики]. – 1919. – № 4.

Примітка 5. L'Intesa e L'Ucraina [Антанта і Україна]. – 1920. – № 5.

Примітка 6. La sedia elettrica [Електричний стілець]. – 1919. – № 3.

Примітка 7. Dalla teoria alla pratica [Від теорії до практики]. – 1920. – № 3.

Примітка 8. Il mercato ucraino e l'Italia [Ринок України та Італія]. – 1919. – № 1; Il mercato delle macchine agrarie in Ucraina e l'industria italiana [Ринок с/г машин в Україні та італійська промисловість]. – № 6; Che cosa chiede l'Ucraina all'industria italiana [Що потребує Україна від італійської промисловості?]. – 1919. – № 8; La cooperazione ucraina e la ripresa delle relazioni economico-commerciali italo ucraine [Українська кооперація та відновлення італійсько-українських торгово-економічних відносин]. – 1920. – № 5.

Примітка 9. Polemiche sull'Ucraina [Полеміка щодо України]. – 1919. – № 1; Gli «amici» dell'Italia [«Друзі» в Італії]. – 1919. – № 2; La «Russia Nuova» e la questione ucraina [«Russia Nuova» й українське питання]. – 1919. – № 3.

Примітка 10. Le minoranze nazionali e la legge dell'autonomia nazionale in Ucraina [Національні меншини і закон про національну автономію в Україні]. – 1919. – № 14)

Примітка 11. Una tragedia [Трагедія]. – 1919. – № 5; Lettere di prigionieri ucraini [Листи українських в'язнів]. – 1919. – № 6; Per i prigionieri ucraini in Italia [Заради українських в'язнів у Італії]. – 1919. – № 7.

Примітка 12. Il popolo martire [Багатостраждальний народ]. – № 1.

Примітка 13. Il Piemonte ucraino [Український П'ємонт]. – 1919. – № 2; La Bucovina. – 1919. – № 4.

Примітка 14. Souvenirs d'Ukraine [Спомини про Україну]. – 1919. – № 11; Un documento eloquente [Один красномовний документ]. – 1919. – № 12.

Примітка 15. Dall'autonomia all'indipendenza [Від автономії до незалежності]. – № 1.

Примітка 16. Canti ucraini [Українські пісні]. – 1919. – № 6.

Примітка 17. Cos'è l'Ucraina [Що є Україна]. – 1919. – № 14–1920. – № 2.

Примітка 18. Наявність у фонді: ЛННБ: 1932 – [s. n.], [s. n.]; Biblioteca Apostolica di Vaticana: [1930] – [s. n.], [s. d.]; Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze: [1930] – [s. n.], 1932 – [s. n.].

Примітка 19. Mlada Lipovezka. Nel licenziare alla stampa... [Даючи до друку...]. – [1930]. – [s. n.].

Примітка 20. M. L. Storia della letteratura ucraina [Історія української літератури]. – 1932. – [s. n.], [s. n.].

Примітка 21. D. Doroscenco. Scevcenco nella famiglia dei poeti del mondo slavo [Шевченко у сім'ї поетів слов'янського світу]. – 1932. – [s. n.].

Подано до редакції 10. 09. 2014 р.

Blavatsky Serhiy. The Ukrainian Italian-language periodicals of Italy of the inter-war period (1918–1939): genesis, formation and functioning.

The Ukrainian Italian-language periodicals of the inter-war era have been studied. Identification, chronologization, systematization and classification of the Italian-language periodicals of foreign Ucrainica – «La Voce dell’Ucraina» (Roma, 1919–1920), «Ufficio Ucraino della Stampa», «Ucraina» (Torino, 1930, 1932) – have been conducted, their content and editorial policy have been analyzed. In the conclusions a role and significance of the press has been interpreted and the perspectives for the study has been formulated.

Keywords: Ukrainian, Italian-language, periodicals, bulletin, newspaper, magazine, content, coverage, popularization.

Блавацький С. Р. Українська італоязычна періодика Італії міжвоєнного періода (1918–1939): генезис, формування і функціонування.

В статті досліджена українська італоязычна періодика Італії міжвоєнного періода. Проведена ідентифікація, хронологізація, систематизація і класифікація італоязычних періодических виданій зарубіжної україники: «La Voce dell’Ucraina» (Roma, 1919–1920), «Ufficio Ucraino della Stampa», «Ucraina» (Torino, 1930, 1932), проаналізовані їх контент і редакційна політика. В висновках осмислені роль і значення цієї преси, сформульовані перспективи їх дослідження.

Ключевые слова: українська італоязычна періодика, Італія, бюллетень, газета, журнал, контент, освіщення, популяризація.